

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра географії та методики її викладання

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри географії та методики
її викладання

_____ Ігор КАСІЯНИК
26 серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Географія України

підготовки фахівців *першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*
за освітньо-професійною програмою *Середня освіта (Географія. Історія)*
спеціальності *014 Середня освіта (Географія)*
галузі знань *01 Освіта / Педагогіка*
мова навчання: *українська*

2025-2026 навчальний рік

Розробники програми:

Ганна ЧЕРНЮК, кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її викладання; Борис МАТВІЙЧУК, асистент кафедри географії та методики її викладання.

Ухвалено на засіданні кафедри географії та методики її викладання

Протокол № 10 від 26 серпня 2025 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Станіслав Придеткевич'.

Станіслав ПРИДЕТКЕВИЧ

Зміст робочої програми навчальної дисципліни

1. Метою викладання дисципліни передбачає формування у студентів географічних знань про природу (тектонічну та геологічну будову, корисні копалини, рельєф, водні об'єкти, ґрунтовий покрив, рослинний та тваринний світ тощо) населення і господарство України.

Завдання дисципліни: інтеграція знань, отриманих студентами під час вивчення окремих фізико-географічних дисциплін; засвоєння знань про загальні аспекти природи України; ознайомлення з особливостями тектонічної і геологічної будови; розгляд геоморфологічних особливостей; вивчення закономірностей розподілу основних кліматичних показників; визначення головних рис гідрологічних об'єктів; встановлення особливостей формування ґрунтового покриву; аналіз флори, рослинності і тваринного світу; аналіз схем фізико-географічного районування та ландшафтної диференціації; вивчення територіальних особливостей розвитку і розміщення господарського комплексу та населення України.

2. Обсяг дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Рік навчання	I-II	III
Семестр вивчення	2-3-4	5-6-7
Кількість кредитів ЄКТС	10	10
Загальний обсяг годин	300	300
Кількість годин навчальних занять	120	44
Лекційні заняття	56	22
Практичні заняття	64	22
Семінарські заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна та індивідуальна робота	180	256
Форма підсумкового контролю	2-й семестр – залік 3-4-й семестри – екзамен	5-й семестр – залік 6-7 семестр - екзамен

3. Статус дисципліни. Навчальна дисципліна належить до обов'язкових освітніх компонентів професійної підготовки.

4. Передумови для вивчення дисципліни: Курс є базовим компонентом теоретичної та практичної підготовки фахівця географа та зорієнтований на розуміння складових географічної оболонки, географічних процесів, зокрема на території України. Дисципліна має велике значення для формування загальнонаукового географічного світогляду. Географія України відноситься до групи регіональних географічних наук. У географії України використовуються базові знання з загального землезнавства, та географії материків і океанів.

5. Програмні компетентності навчання:

Інтегральна компетентність	Здатність виконувати спеціалізовані практичні завдання та вирішувати проблеми з організації базової середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів педагогіки, психології, а також методики навчання та предметних знань з географії та історії і характеризуються комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 05	Здатність до вираження національної культурної ідентичності
Фахові компетентності (ФК)	СК 02	Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі, геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних комплексів.
	СК 03	Здатність використовувати поняття, концепції, парадигми, теорії географії для характеристики географічних явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, в межах України, локальному).
	СК 04	Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати і пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни

ПРН 01	Знання та розуміння основних концепцій, парадигм, теорії та загальної структури географічної та історичної наук, предмету їх дослідження, місця і зв'язків в системі наук.
ПРН 02	Вільне володіння географічною та історичною термінологією і номенклатурою..
ПРН 03	Розуміння освоєння механізмів функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їх компонентів, вміння класифікувати зв'язки і залежності між компонентами, усвідомлення причин, перебігу і наслідків процесів, що відбуваються в них.
ПРН 04	Вміння пояснювати просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.
ПРН 05	Вміння пояснювати зміни, які відбуваються у географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки і детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.
ПРН 09	Знання основних історичних подій та етапів розвитку світових цивілізацій та території України.

ПРН 11	Уміння охарактеризувати природні та суспільні просторові утворення, пояснити їх особливості і взаємозв'язки, сформовані географічним положенням та історичними чинниками.
ПРН 12	Знання ролі і місця України у сучасному світі в контексті географічних та історичних чинників її розвитку.

7. **Методи навчання.** Словесні, наочні методи; дедуктивний, індуктивний, аналітичний, метод порівняння, узагальнення, конкретизація; пояснювально-ілюстративний метод, демонстрація, метод проблемного викладу матеріалу.

8. **Засобами діагностики** результатів навчання є опитування, тести, самостійна робота, розрахункові та розрахунково-графічні роботи, модульна контрольна робота, екзамен, зокрема із використанням модульного об'єктно-орієнтованого динамічного навчального середовища Moodle та ін.

9. Програма навчальної дисципліни

Денна форма здобуття освіти

Назви змістових модулів і тем	кількість годин						
	разом	у тому числі					
		Ле кці йні зан ятт я	Пр акт ич ні зан ятт я	Се мі на рсь кі зан ятт я	Ла бо рат ор ні зан ятт я	Са мо сті йн а ро бот а	Ін ди від уа ль на ро бо та
Змістовий модуль 1. Фізична географія України							
Тема 1. Вступ. Об’єкт, предмет і зміст фізичної географії України.	3	1	-			2	
Тема2. Фізико-географічне положення України. Годинні пояси	6	1	1			4	
Тема 3. Дослідження природних умов і природних ресурсів України.	6	1	1			4	
Тема 4.Геологічна будова України. Тектоніка.	8	2	2			4	
Тема 5. Палеогеографія антропогену і відклади.	6	1	1			4	
Тема 6. Геоморфологічна будова України. Рельєф.	7	2	1			4	

Тема 7. Геоморфологічне районування. Корисні копалини.	6	1	1			4	
Тема 8. Кліматичні процеси і фактори. Розподіл кліматичних і агрокліматичних показників.	7	1	2			4	
Тема 9. Поверхневі і підземні води. Ріки. Озера. Болота.	8	2	2			4	
Тема 10. Моря: Чорне і Азовське	4	1	1			2	
Тема 11. Водні ресурси, стік і гідрологічне районування	7	2	1			4	
Тема 12. Ґрунтовий покрив.	7	2	1			4	
Тема 13. Рослинність. Флора.	7	2	1			4	
Тема 14. Тваринний світ	4	1	1			2	
Тема 15. Несприятливі природні процеси.	4	-	-			4	
Разом за змістовим модулем 1	90	20	16			54	
Змістовий модуль 2. Регіональна фізична географія України							
Тема 16. Ландшафтна карта України. Класифікація ландшафтів. Природна зона.	6	2	2			2	
Тема 17. Фізико-географічне районування України. СТО, схеми ФГР в атласах та ін. джерелах.	6	2	2			2	
Тема 18. Зона мішаних хвойно-широколистяних лісів	5	1	2			2	
Тема 19. Зона широколистяних лісів	5	1	2			2	
Тема 20. Лісостепова зона	5	1	2			2	
Тема 21. Степова зона	5	1	2			2	
Тема 22. Українські Карпати	4	1	1			2	
Тема 24. Кримські гори	4	1	1			2	
Разом за ЗМ-2	40	10	14			16	
Разом за ЗМ 1+2	130	30	30			70	
Змістовий модуль 3. Економічна та соціальна географія України							
Тема 25. Місце і роль соціально-економічної географії в системі наук, зв'язок з іншими науками.	10	1	2			7	
Тема 26. Територія, кордони, економіко-географічне положення України. Адміністративний поділ.	10	2	2			6	
Тема 27. Природно-ресурсний потенціал України та його економічна оцінка.	10	2	2			6	

Тема 28. Населення України. Основні етапи розвитку продуктивних сил. Демографія.	10	2	2			6	
Тема 29. Трудові ресурси, безробіття. Ринок праці. Міграції.	10	1	2			7	
Тема 30. Особливості господарства України. Паливно-енергетичний комплекс.	10	2	2			6	
Тема 31. Металургійний комплекс.	12	2	2			8	
Тема 32. Машинобудівний комплекс.	12	2	2			8	
Тема 33. Хімічна і нафтохімічна промисловість України.	12	2	2			8	
Тема 34. Лісовиробничий комплекс України	9	1	2			6	
Тема 35. Будівельний комплекс	10	1	2			7	
Тема 36. Легка промисловість України	8		2			6	
Тема 37. Сільське господарство.	11	2	2			7	
Тема 38. Агропромисловий комплекс. Харчова промисловість.	11	2	2			7	
Тема 39. Транспортний комплекс.	11	2	2			7	
Тема 40. Економіко-географічне районування. Характеристика економічних районів.	14	2	4			8	
Разом за змістовим модулем 3	170	26	34	-	-	110	
Разом годин	300	56	64	-	-	180	

Заочна форма здобуття освіти

	кількість годин	
	разом	у тому числі
Назви змістових модулів і тем		

		Ле кці йні зан ятт я	Пр акт ич ні зан ятт я	Се мі на рсь кі зан ятт я	Ла бо рат ор ні зан ятт я	Са мо сті йн а ро бот а	Ін ди від уа ль на ро бо та
Змістовий модуль 1. Фізична географія України							
Тема 1. Вступ. Об'єкт та предмет фізичної географії України	6	1	1			4	
Тема 2. Фізико-географічне положення України. Годинні пояси	4					4	
Тема 3. Дослідження природних умов і природних ресурсів України.	4					4	
Тема 4. Геологічна будова України. Тектоніка.	6	1	1			4	
Тема 5. Палеогеографія антропогену	4					4	
Тема 6. Геоморфологічна будова України	3					3	
Тема 7. Загальні риси рельєфу	3					3	
Тема 8. Кліматичні процеси і фактори. Розподіл кліматичних показників.	5	1	1			3	
Тема 9. Поверхневі і підземні води. Ріки. Озера. Болота.	3					3	
Тема 10. Моря України	3					3	
Тема 11. Водні ресурси і стік. Гідрологічне районування	4					4	
Тема 12. Ґрунтовий покрив.	6	1	1			4	
Тема 13. Рослинний світ	4					4	
Тема 14. Тваринний світ	3					3	
Тема 15. Неприятливі природні процеси.	2					2	
Разом за змістовим модулем 1	60	4	4			52	
Змістовий модуль 2. Регіональна фізична географія України							
Тема 16. Ландшафтна карта України. Класифікація ландшафтів. Природна зона.	20	2	2			16	
Тема 17. Фізико-географічне районування України. СТО, схеми ФГР в атласах та ін. джерелах.	20	2	2			16	
Тема 18. Зона мішаних хвойно-широколистяних лісів	16	1	1			14	

Тема 19. Зона широколистяних лісів	16	1	1			14	
Тема 20. Лісостепова зона	16	1	1			14	
Тема 21. Степова зона.	16	1	1			14	
Тема 23. Українські Карпати.	16	1	1			14	
Тема 24. Кримські гори.	15	1	1			13	
Разом за змістовим модулем 2	135	10	10			115	
Змістовий модуль 3. Економічна та соціальна географія України							
Тема 25. Вступ. Місце і роль соціально-економічної географії в системі наук, зв'язок з іншими науками.	8	1	1			6	
Тема 26. Територія, кордони, економіко-географічне положення України.	5					5	
Тема 27. Природно-ресурсний потенціал України та його економічна оцінка.	6					6	
Тема 28. Населення України. Основні етапи розвитку продуктивних сил. Демографія.	8	1	1			6	
Тема 29. Трудові ресурси безробіття. Ринок праці. Міграції.	5					5	
Тема 30. Особливості господарства України. Паливно-енергетичний комплекс.	6					6	
Тема 31. Металургійний комплекс.	8	1	1			6	
Тема 32. Машинобудівний комплекс.	7	1	1			5	
Тема 33. Хімічна і нафтохімічна промисловість України.	7	1	1			5	
Тема 34. Лісовиробничий комплекс України	5					5	
Тема 35. Будівельний комплекс	6					6	
Тема 36. Легка промисловість України	5					5	
Тема 37. Сільське господарство України	8	1	1			6	
Тема 38. Агропромисловий комплекс. Харчова промисловість	8	1	1			6	
Тема 39. Транспортний комплекс.	7	1	1			5	
Тема 40. Економіко-географічне районування. Характеристика економічних районів.	6					6	
Разом за змістовим модулем 3	105	8	8			89	

Разом годин	300	18	22			260	
-------------	-----	----	----	--	--	-----	--

10. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів. Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів здобувачів при обговоренні теоретичних питань, виконанні практичних завдань, а також у формі тестування та ін.

Форма модульного контролю: модульна контрольна робота.

Форма підсумкового контролю: залік, екзамен

10. Критерії оцінювання результатів навчання

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Денна форма здобуття освіти

Поточний і модульний контроль		С. р.	Залік Сума	Поточний і модульний контроль			С. р.	Іспит	Сума
Змістовий модуль 1		10	100	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3		10	40	100
Поточний контроль	МКР			Поточний контроль	Поточний контроль	МКР			
50 балів	40 балів			8 балів	22 бали	20 балів			

Заочна форма здобуття освіти

Поточний і модульний контроль		С. р.	Залік Сума	Поточний і модульний контроль			С. р.	Іспит	Сума
Змістовий модуль 1		10	100	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3		10	40	100
Поточний контроль	МКР			Поточний контроль	Поточний контроль	МКР			
50 балів	40 балів			16 балів	14 бали	20 балів			

Поточний контроль

Змістовий модуль 1 (50 балів), змістовий модуль 2, 3 (30 балів)

Максимальна кількість балів, яку можна отримати на практичному занятті – **12 балів** за одну тему (за умови виконання всіх різновидів роботи, передбачених планами заняття).

Критерії оцінювання практичного заняття

Поточний контроль проводиться з метою перевірки рівня підготовки здобувачів вищої освіти за визначеною темою; забезпечення зворотного зв'язку між викладачем та здобувачами вищої освіти, управління навчальною мотивацією здобувачів.

Оцінювання на практичних заняттях відбувається за 12 бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.

Відповіді студентів на практичних заняттях оцінюються за 12-бальною системою за наступними критеріями:

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	2	Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
	3	Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.
Середній (репродуктивний)	4	Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його, провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності
	5	Здобувач вищої освіти знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
	6	Здобувач вищої освіти розуміє основні положення

		навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності
Достатній (алгоритмічно дієвий)	7	Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причиннонаслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	8	Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	9	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Високий (творчо-професійний)	10	Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні

		дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	11	Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
	12	Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.

Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають лекційні та практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом.

«Положення про організацію освітнього процесу в КПНУ імені Івана Огієнка»
(нова редакція)

<https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>

Контроль за самостійною роботою (10 балів)

Контроль за самостійною роботою відбуватиметься за допомогою бесіди (опитування), письмових відповідей.

На самостійне опрацювання відведено 5-6 питань у межах кожної теми. Правильна відповідь зараховується аналогічно до поточного контролю, за критерієм зараховано чи незараховано. Для отримання максимальної оцінки

(10 балів) необхідно опрацювати усі теми. Для мінімальної (6 балів) достатньо 60 % тем.

Модульна контрольна робота (МКР 1 - 40 балів, МКР 2 – 20 балів)

МКР передбачає виконання тестових завдань із дисципліни.

Мета її написання – виявити рівень теоретичних знань та практичних умінь і навичок студентів. МКР складається із 40 тестових завдань, які оцінюються у 1 б (для МКР 1) і у 0,5 б (для МКР 2).

Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі. До її написання допускаються всі студенти. Позитивну оцінку за МКР не рекомендується покращувати. Невиконання МКР оцінюється 0 балів.

Студенти, які за результатами виконання МКР отримали рейтинговий бал менший 60 % від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для її виконання або не виконали її завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою.

Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

URL: <https://integrity.kpnu.edu.ua/>

Неформальна освіта. Визнання в К-ПНУ ім. І. Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом формальної та/або інформальної освіти регламентовано «Порядком визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)».

У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та/інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих шляхом здобуття неформальної/інформальної освіти в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка, зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю).

У неформальній освіті:

- закінчення професійних курсів, семінарів або тренінгів, тематика яких відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю);
- підготовка конкурсної наукової роботи;
- призове місце на Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- призове місце на Всеукраїнській студентській олімпіаді;

В інформальній освіті:

- наявність наукової публікації;
- волонтерська діяльність.

Екзамен (40 балів)

Якщо здобувач вищої освіти не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0,1,2,3, отримані на навчальних заняттях; не виконав або виконав МКР, завдання самостійної та індивідуальної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на ці види робіт, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Здобувачі вищої освіти, які не мають академічної заборгованості за результатами поточного контролю допускаються до екзамену. Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком навчального процесу. Здобувачі вищої освіти, які мають академічну заборгованість за результатами підсумкового контролю у формі екзамену, зобов'язані ліквідувати її в терміни, визначені графіком ліквідації академічної заборгованості. В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)»

(https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_zz/view).

Екзамен проводиться у формі письмового опитування за питаннями екзаменаційного білета. Білет іспиту складається з трьох питань (1-2 – теоретичні, 3 – практичне). Перше і друге питання (по 15 балів) екзаменаційного білета оцінюються відповідно до таких критеріїв:

високий рівень 14-15 б.	Здобувач виявляє глибокі фундаментальні знання географічної теорії, повно викладає вивчений матеріал, виявляє розуміння предмета висловлювання, розуміє можливість різних тлумачень однієї і тієї ж географічної проблеми, вміє оцінювати аргументи для її доведення, формулює своє бачення проблеми, виявляє розуміння матеріалу, може обґрунтовувати свої судження, застосовувати знання на практиці у нестандартних ситуаціях (під час проектування природних і суспільно-географічних процесів в Україні), наводити необхідні приклади, викладає матеріал логічно, послідовно, вживає мовні засоби відповідно до норм української літературної мови. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 12-13 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в послідовності викладу матеріалу. Здобувач уміє наводити власні приклади на підтвердження нових думок, може застосовувати вивчений матеріал у стандартних та дещо змінених ситуаціях. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
середній рівень	Якщо здобувач виявляє знання і розуміння основних положень

9-11 б.	дисципліни, але викладає матеріал неповно і допускає неточності у визначенні методичних понять; не вміє досить глибоко і доказово обґрунтовувати свої судження і наводити приклади; не в змозі захистити проєкт побудови системи роботи з певних тем дисципліни; викладає матеріал непослідовно. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше ніж 9 б.	Якщо здобувач виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, не володіє методичним апаратом, допускає помилки у формулюванні методичних понять, які спотворюють їх зміст, не вміє самостійно побудувати систему вивчення певних тем, хаотично і невпевнено викладає матеріал. Здобувач неспроможний виконати стандартні завдання навіть після навідних питань викладача. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Під час відповіді на третє практичне питання (10 б.) звертається увага на таке:

високий рівень 9-10 б.	Здобувач досконало володіє практичними вміннями і навичками з актуальних питань географії України; правильно формулює свої думки та обґрунтовує свою відповідь; наводить приклади, аналогії; послуговується українською літературною мовою. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
достатній рівень 7-8 б.	Якщо відповідь здобувача відповідає тим самим вимогам, що і для високого рівня, але він допускає 1-2 помилки, які сам виправляє, і 1-2 недоліки в мовному оформленні висловлювання. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
середній рівень 6 б.	Якщо здобувач виявляє окремі практичні вміння і навички, його пояснення неповні, він допускає неточності; не вміє обґрунтувати свої судження. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
початковий рівень менше ніж 6 б.	Якщо здобувач не володіє практичними вміннями і навичками, виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу, допускає суттєві помилки в оформленні викладу тощо. Під час підготовки до відповіді (або в процесі відповіді) наявні ознаки академічної недоброчесності.

Рейтингова оцінка з кредитного модуля

Рейтингова оцінка з кредитного модуля – сумарна підсумкова оцінка за багатобальною шкалою рівня засвоєння здобувачем вищої освіти певного кредитного модуля (навчальної дисципліни) упродовж його вивчення. Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень

Таблиця відповідності шкал оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Екзаменаційна оцінка за національною шкалою	Національна залікова оцінка
90-100	А (відмінно)	відмінно	
82-89	В (дуже добре)	добре	

75-81	С (добре)	задовільно	зараховано
67-74	D (задовільно)		
60-66	E (достатньо)		
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	незадовільно	не зараховано
34 і менше	F (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)		

Перескладання рейтингових оцінок (від 60 і більше балів) з метою їх підвищення дозволяється лише у виняткових випадках за погодженням з деканом факультету та з дозволу ректора університету.

Умови визначення успішного засвоєння освітнього компоненту:

- кредити присвоюються здобувачам вищої освіти після завершення навчальної дисципліни та успішного оцінювання досягнутих ними результатів навчання;

- критерієм успішного проходження здобувачем вищої освіти оцінювання результатів навчання є досягнення ним мінімального порогового рівня оцінок за кожним запланованим результатом навчання освітнього компоненту та мінімального порогового рівня оцінки за освітнім компонентом загалом, яких складає 60 % від максимально можливої кількості балів, визначеної відповідними нормативними документами Університету;

- здобувачам вищої освіти, які за результатами підсумкового контролю отримав незадовільну оцінку, дозволяють ліквідувати академічну заборгованість після належної підготовки;

- ліквідацію академічної заборгованості за результатами семестрового контролю дозволяють до початку наступного семестру в час, визначений графіком ліквідації академічної заборгованості, та допускають не більше двох разів: перший раз – викладачеві, другий – комісії, яку створюють за розпорядженням декана факультету.

- за неуспішного проходження оцінювання результатів навчання за освітнім компонентом кредити здобувачу вищої освіти не присвоюють. В умовах застосування дистанційних технологій навчання організація поточного і семестрового контролю відбувається відповідно до «Порядку організації поточного та семестрового контролю із застосуванням дистанційних технологій навчання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (зі змінами)»

(https://drive.google.com/file/d/15qM6nA_NtvOZxOYz4Hzc8DZNgnAiL_z/view) .

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

Вивчення курсу не потребує спеціального матеріально-технічного та/або інформаційного забезпечення, однак можливе використання технічних

засобів для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор). Передбачається застосування об'єктно-модульного динамічного середовища навчання MOODLE. Можливе використання застосунків для проведення відеоконференцій.

12. Рекомендована література

12.1 Основна. Змістовий модуль 1, 2 (Фізична географія України)

1. Байцар А.Л. Фізична географія України : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 358 с.
2. Маринич О.М., Шищенко П.Г. Фізична географія України: підручник. Київ:Т-во «Знання» КОО, 2006. 511с.
3. Національний атлас України/ [гол. ред. Л.Г.Руденко]. Київ: ДНВП «Картографія», 2009. 440с
4. Нетробчук І.М. Фізична географія України: практикум для лабораторних занять [студ.географ.ф-ту]/ Ірина Марківна Нетробчук, Сергій Володимирович Полянський. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. 140 с.
5. Чернюк Г.В., Любинська І.Б. Методичні рекомендації до вивчення номенклатури географічних назв з фізичної географії України та Євразії. Кам'янець-Подільський: «Географ», 2019. 44с.
6. Чернюк Г.В. Географічні кросворди (для перевірки засвоєння номенклатури географічних назв з Загального землезнавства, Геоморфології, Фізичної географії Євразії, Фізичної географії України). Кам'янець-Подільський: «Географ», 2018. 20с.
7. Чернюк Г.В., Любинська І.Б., Матвійчук Б.В. Робочий зошит для практичних занять з курсу «Географія України» (І частина). Кам'янець-Подільський: ТОВ «Рута». 2023. 63с.
8. Чернюк Г.В., Бойко Р.Д. Основи фізичної географії. Київ: ІСДО, 2020. 248с.
9. Чернюк Г.В., Лихолат В.К. Метеорологія і кліматологія. Навчальний посібник для географічних факультетів вищих навчальних закладів. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2022. 112с.
10. Чернюк Г.В. Методичні рекомендації до вивчення номенклатури географічних назв з фізичної географії України та Євразії. Видання 4-те, виправлене і доповнене. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2023. 48с. (і карта).

12.2. Додаткова. Змістовий модуль 1, 2 (Фізична географія України)

1. Атлас «Геологія і корисні копалини України». Масштаб 1:5000000. Київ: Інститут геологічних наук НАНУ, 2001. 168 с.
2. Вишневський В.І. Річки і водойми України. Стан і використання. Київ: Віпол, 2000.
3. Водне господарство України. /за ред.. А.В. Яцик, В.М. Хорев. Київ: Генеза, 2000.
4. Генсірук С.А Ліси України. Львів: НТШ УкрДЛТУ, 2002.

5. Географічна енциклопедія України. Київ: «Українська Радянська Енциклопедія імені М.П. Бажана. Т.1.,1989-416с. Т.2.,1990. 480с. Т.3., 1993. 530с.
6. Заповідники і національні парки України. Київ.: Вища школа, 1999.
7. Клімат України. /за ред.. В.М. Ліпінського, Київ.: вид-во Раєвського, 2003. 343с.
8. Рельєф України. Навчальний посібник. / за заг. ред. В.В. Стецюка. Київ.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 688с.
9. Стецюк В.В., Рудько Г.І., Ткаченко Т.І. Екологічна геоморфологія України. Київ.: видавничий Дім «Слово», 2010. 368с.
10. Червона книга України. Рослинний світ. Київ: Глобалконсалтинг, 2009. 900с.

12.3. Основна. Змістовий модуль 3. (Економічна і соціальна географія України)

1. Барановський М.О. Економічна та соціальна географія України: реальний сектор економіки. Ніжин: Видавець Лисенко М.М., 2018. 376 с.
2. Мезенцева Н.І. Економічна і соціальна географія України / Н. І. Мезенцева, К.В. Мезенцев навчально-методичний посібник. Київ: Видавничо-поліграфічний центр, Київський університет, 2010. 239 с.
3. Нємець Л. М., Сільченко Ю. Ю., Вірченко П. А. Економічна і соціальна географія України. Навчальний посібник. Харків, 2014. 265 с.
4. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р. Географія. (9 клас). Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2017. 288с.
5. Соціально-економічна географія України / За ред. Шаблія О.І. Львів: Світ, 2000. 680 с.

12.4. Додаткова Змістовий модуль 3. (Економічна і соціальна географія України)

1. Білецький М.І., Ванда І.В., Котик Л.І. Соціальна географія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 328с.
2. Гільберг Т.Г., Савчук І.Г., Савенко В.В. Географія. (9 клас). Київ: УОВЦ «Оріон», 2017. 288с.
3. Голиков А.П., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Вступ до економічної і соціальної географії. Київ: Либідь, 1997. 320с.
4. Масляк, П. О., Капіруліна, С. Л. Географія України: підручник для 8 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Київ: Освіта. 2021
5. Матвійчук Б. В., Суспільно-географічні аспекти релокації бізнесу в Україні в умовах війни // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів, докторантів і аспірантів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2024., с.469-471.

6. Матвійчук Б.В. Сучасні зміни адміністративно-територіального устрою України. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: КПНУ, 2022. Вип.22. 714 с.
7. Кобернік С.Г., Коваленко Р.Р. Географія в таблицях і схемах. (9 клас). Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин О.В., 2015. 44с.
8. Паламарчук М.М., Паламарчук О.М. Економічна і соціальна географія України з основами теорії. Київ: Знання, 1998. 415 с.
9. Палеогеоморфологія: навч. Посібник / І. Сіренко, М.Іваник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 432 с.
10. Руденко В.П., Вацеба В.Я., Соловей Т.В. Природно-ресурсний потенціал природних регіонів України. Чернівці: Рута, 2001. 268с.
11. Садкіна Г.І., Гончаренко О.В. Географія. (9 клас). Харків: Оберіг, 2009. 288с.
12. Соціально-економічна географія України. / за ред. проф. О. Шаблій. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2000. 610с.
13. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Одеса: Астропринт, 2009. 544с.
14. Український географічний журнал. №1, 2, 3, 4. Київ: Інститут географії НАН України, 2010 – 2019. (70-76с. кожен номер).
15. Чернюк Г.В., Касіяник І.П., Матуз О.В., Матвійчук Б.В. Оцінка зволоження території Вінницької області за розподілом опадів і випаровуваності *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія*, 2022. № 1. С. 38–43.
16. Шаблій О.І. Суспільна географія. Львів: ЛНУ, 2001. 744с.
17. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 444с.
18. Gregory D., Johnston R., Pratt G., Watts M., Whatmore S. (eds.). *Dictionary of Human Geography*. Blackwell Publ., 2009. 1052 p.
19. Hubbard P., Kitchin R., Valentine G. (eds.). *Key Texts in Human Geography*. London: SAGE, 2008. 236 p.
20. Kravchenko, V. V. The Ukrainian-Russian Borderland: History versus Geography. Toronto: University of Toronto Press. 2022. 315 p.
21. Mykytenko, O., et al. Ukraine's Many Faces - Land, People, and Culture Revisited. Bielefeld: transcript Verlag. Retrieved from OAPEN Library. 2023. 403 p/
[<https://library.oapen.org/bitstream/id/dff0777d-d58e-473e-baf3-47fd36ec1563/9783839466643.pdf>]
22. Rudnytskyi, S. Ukraine: The Land and Its People, an Introduction to Its Geography. Reprint edition. Project Gutenberg. 2023. 598 p.
[<https://www.gutenberg.org/ebooks/71254>]

13. Інформаційні ресурси

Офіційний сайт ООН	https://www.un.org/en
Сайт World Bank	https://www.worldbank.org/
Prometheus Найбільша українська освітня платформа масових відкритих онлайн-курсів	URL://prometheus.org.ua/
EdEra Українська студія онлайн освіти. Команда платформи створює онлайн-курси, спецпроекти, інтерактивні підручники та освітні блоги	URL://ed-era.com
На урок Методичні матеріали для вчителя, статті, онлайн-навчання, конкурси	URL://naurok.com.ua/webinar
Педрада Організація навчання і підвищення кваліфікації	URL://pedrada.ippo.com.ua
Всеосвіта Безплатна платформа для підвищення кваліфікації вчителів	URL://vseosvita.ua
Kahoot Ігрова навчальна платформа, де ігри створені у форматі тестів із кількома варіантами відповідей	URL://kahoot.it
Нова українська школа Освітня платформа	URL://nus.org.ua
Освіторія Освітня платформа	URL://osvitoria.media
Інститут модернізації змісту освіти	https://imzo.gov.ua/
U.S. Geological Survey Платформа актуальних геологічних даних	https://www.usgs.gov/